

ЛИЦА

ВЛАДИКА ДАНИЛО

ИГУМАН СТЕФАН

ЈАНКО ЂУРАШКОВИЋ, сердар

РАДОЊА

ВУКОТА,,

ИВАН ПЕТРОВИЋ

КНЕЗ РАДЕ, брат владике Данила

БАЈКО

РОГАН

ЈАНКО

НИКОЛА

ВОЈВОДА ДРАШКО

МИЛИЈА

СТАНКО (Љуб.)

БАТРИЋ

ТОМАШ МАРТИНОВИЋ

ОБРАД

ВУК РАСЛАПЧЕВИЋ

ВУКОТА МРВАЉЕВИЋ

ВУК ТОМАНОВИЋ

МНОЗИНА

БОГДАН ЂУРАШКОВИЋ

ВУК МИЋУНОВИЋ
ВУК МАНДУШИЋ
ВУК ЉЕШЕВОСТУПАЦ
ПОП МИЋО
СЕСТРА БАТРИЋЕВА
ХАЦИ-АЛИ МЕДОВИЋ, кадија
СКЕНДЕР-АГА
МУСТАЈ-КАДИЈА
АРСЛАН-АГА МУХАДИНОВИЋ
ФЕРАТ, зачирски кавазбаша
РИЏАЛ ОСМАН
ЈЕДНА БАБА

Лица која песник није унео у списак: Вук Марковић, један Цуца, један војник, други војник, сват Црногорац, сват Турчин, ђаче, ђаци.

СКУПШТИНА УОЧИ ТРОЈИЧИНА ДНЕ НА ЛОВЋЕНУ

ГЛУХО ДОБА НОЋИ, СВАК СПАВА.

ВЛАДИКА ДАНИЛО (сам собом)

Виђи врага су седам бињишах,
су два мача а су двије круне,
праунука Туркова с Кораном!
За њим јата проклетога кота,
да опусте земљу свуголику
кâ скакавац што поља опусти.
Францускога да не би бријега,
аравијско море све потопи!

Сан паклени окруни Османа,
дарова му луну кâ јабуку.
Злога госта Европи Оркана!
Византија сада није друго
но прђија младе Теодоре;
звијезда је црне судбе над њом.
Палеолог позива Мурата
да закопа Грке са Србима.
Своју мисли Бранковић с Гертуком.

Мухамеде, то је за Гертуку!
Сјем Азије, ђе им је гњијездо,
вражје племе позоба народе —
дан и народ, како ћуку тица:
Мурат Српску, а Бајазит Босну,
Мурат Епир, а Мухамед Грчку,
два Селима Ципар и Африку.

Сваки нешто, не остаде ништа;
страшило је слушат што се ради!
Мален свијет за адова жвала,
ни најест га, камоли прејести!
Јанко брани Владислава мртва;
што га брани, кад га не одбрани?
Скендербег је срца Обилића,
ал' умрије тужним изгнаником.

А ја што ћу, али са киме ћу?
Мало руках, малена и снага,
једна сламка међу вихорове,
сирак тужни без нигђе никога...
Моје племе сном мртвијем спава,
суза моја нема родитеља,
нада мном је небо затворено,
не прима ми плача ни молитве;
у ад ми се свијет претворио,
а сви људи паклени духови.

Црни дане, а црна судбино!
О кукавно Српство угашено,
зла надживјех твоја сваколика,
а с најгорим хоћу да се борим!
Да, кад главу раздружиш тијелу,
у мучењу издишу членови...
Куго људска, да те Бог убије!
Али ти је мало по свијета
те си својом злошћу отровала,
но си отров адске своје душе
и на овај камен избљувала?
Мала ли је жртва сва Србија
од Дунава до мора сињега?
На трон сједиш неправо узети,

ГОРСКИ ВИЈЕНАЦ

поносиш се скиптром крвавијем;
хулиш Бога с светога олтара,
мунар дуби на крст раздробљени!
Али сјенку што му шће тровати
те је у збјег собом унијеше
међу горе за вјечну утјеху
и за спомен рода јуначкога?
Већ је у крв она прекупата
стопут твоју, а стотину нашу!

Виђи посла цара опакога,
кога ђаво о свачему учи:
„Црну Гору покорит не могу
ма никако да је сасвим моја;
с њима треба овако радити...“
Па им поче демонски месија
лажне вјере пружат посланице.
Бог вас клео, погани изроди,
што ће турска вјера међу нама?
Куда ћете с клетвом прађедовском?
Су чим ћете изаћ пред Милоша
и пред друге српске витезове,
који живе доклен сунца грије?
Кад данашњу премислим вијећу,
распале ме ужаса пламови:
исклати се браћа међу собом,
а крвници, јаки и опаки,
затријеће сјеме у одиву.
Грдни дане, да те Бог убије,
који си ме дао на свијету!
Час проклињем лански по сто путах
у који ме Турци не смакоше,
да не варам народње надање.

ВУК МИЋУНОВИЋ ЛЕЖИ БЛИЗУ ВЛАДИКЕ,
ПРИТАЈИО СЕ КАО ДА СПАВА, АЛИ СВЕ ЧУЈЕ
ДИВНО.

ВУК МИЋУНОВИЋ

Не, владико, ако Бога знадеш!
Каква те је спопала несрећа
тено кукаш као кукавица
и топиш се у српске несреће?
Да ли ово светковање није
на кому си сабрâ Црногорце
да чистимо земљу од некрсти?
И без тога ово нам је слава,
на коју се врсни момци купе
способности своје да кушају,
силу мишце и брзину ногах;
стријељањем да се надмашају
и сјечењем у опкладу плећах;
да слушају божју летурђију
и да воде коло око цркве —
да витештвом прса набрецају.
То је тамјан свети јунацима,
то гвоздени срца у момцима!

Тури такве разговоре црне!
Људи трпе, а жене наричу;
нема посла у плаха главара!
Ти нијеси саморана глава:
Видиш ове пет стотин момчади,
које чудо снаге и лакоће
у њих данас овђе видијесмо?
Виђаше ли како стријељају,
кâ се града вјешто изиграше,
како хитро грабљаху капице?

ГОРСКИ ВИЈЕНАЦ

Тек што вучад за мајком помиле,
играјућ се страшне зубе своје
већ умију под грлом острити;
тек соколу прво перје никне,
он не може више мировати,
него своје размеће гњијездо,
грабећ сламку једну и по једну
С њом пут неба бјежи цијучући.
Све је ово некаква наука!

Без момчади ове те су овђе
шест путах је јошт ов'лико дома;
њина сила, то је твоја сила.
Докле Турци све њих савладају,
многе ће се буле оцрнити;
борби нашој краја бити неће
до истраге турске али наше...
Нада нема право ни у кога
до у Бога и у своје руке;
надање се наше закопало
на Косово у једну гробницу.
У Добру је лако добро бити,
на муци се познају јунаци!

ИЗНИЈЕЛИ СУ КРСТЕ С ЛОВЂЕНА НАВРХ
ЦРКВИНЕ. ПА СУ ПО ВРХУ СЈЕЛИ, ГАЂАЈУ
ПУШКАМА И БРОЈЕ КОЛИКА ПУТА КОЈА
ОДЈЕКНЕ.

СЕРДАР ЈАНКО ЂУРАШКОВИЋ
Чудне пушке, ваља мушку главу!
Свака наша шест путах одјекне,
а џефердар Томановић-Вука
девет путах једнако се чује.

СЕРДАР РАДОЊА

Видите ли чудо, Црногорци!
Присукâ сам педесет годинах,
на Ловћен сам вазда љетовао,
излазио на ову вршину:
сто путах сам гледао облаке
ђе из мора дођу на гомиле
и прèкриле сву ову планину,
отисни се тамо али тамо 150
с сијевањем и с великом јеком
и с ломљавом страшнијех громовах;
сто путах сам овђена сједио
и гријâ се мирно спрема сунца,
а под собом муње и громове
гледâ, слуша ђено цијепају;
гледâ јèком града стравичнога
ђе с' пода мном јалове облаци, —
ал' овога чуда јошт не виђех!
Видите ли, ако Бога знате,

колико је мора и приморја,
равне Босне и Херцеговине,
Арбаније управо до мора,
колико је наше Горе Црне, —
све је облак притискâ једнако,
свуд се чује јека и грмљава,
свуд испод нас муње сијевају,
а нас једне сâмо сунце грије.
И доста је добро примарило
кâ је ово брдо вазда хладно.

ОБРАД

Виђесте ли чудо и знамење
кâ се двије муње прекрстише?

ГОРСКИ ВИЈЕНАЦ

Једна сину од Кома к Ловћену,
друга сину од Скадра к Осгрогу,
крст од огња жива направише.
Ох, диван ли бјеше погледати!
У свијет га јошт није таквога
ни ко чуо нити ко видио.
Помоз, Боже, јаднијем Србима,
и ово је неко знаменије!

ВУК РАСЛАПЧЕВИЋ

На што мјериш цефердаром, Драшко?

ВОЈВОДА ДРАШКО

Хоћаш убит једну кукавицу,
а жâ ми је фишек оштетити.

ВУК РАСЛАПЧЕВИЋ

Немој, Драшко, тако ти живота!
Не ваља се бити кукавица...
Али не знаш, рђа те не била,
да су оне шћери Лазареве?

СТАДЕ ВЕЛИКА ГРАЈА НАВРХ ЦРКВИНЕ, НА СЈЕВЕРНОЈ СТРАНИ ВИШЕ ЈЕЗЕРА.

СЕРДАР ВУКОТА

Што грајете, који су ви јади,
а ево сте гори него ђеца!

ВУКОТА МРВАЉЕВИЋ

Полеће ни јато јаребицах,
и свакоју живу ухватисмо.
Стога граја стаде међу нама.

СВИ ИЗ ГРЛА ПОВИЧУ:
Пуштите их, аманат ви божи,
јере их је невоља нагнала,
а не бисте ниједну хватали.
Утекле су к вама да утеку,
а нијесу да их покољете.

ПУШТИШЕ ЈАРЕБИЦЕ, И ВРАТИШЕ СЕ С
КРСТИМА ОТКУДА СУ ИХ И ДИГЛИ.

СКУПШТИНА О МАЛОМЕ ГОСПОЋИНУ ДНЕ НА ЦЕТИЊУ, ПОД ВИДОМ ДА МИРЕ НЕКЕ ГЛАВЕ

ГЛАВАРИ СУ СЕ МАКЛИ НА СТРАНУ, А НАРОД
КОЛО ВОДИ.

КОЛО

Бог се драги на Србе разљути
за њихова смртна сагрешења.
Наши цари закон погазише,
почеше се крвнички гонити,
један другом вадит очи живе;
забацише владу и државу,
за правило лудост изабраше.
Невјерне им слуге постадоше
и царском се крвљу окупаше.
Великаши, проклете им душе,
на комате раздробили царство,
српске силе грдно сатријеше;
великаши, траг им се утро,
распре сјеме посијаше грко,
те с њим племе српско отроваше;
великаши, грдне кукавице,
постадоше рода издајице.
О проклета косовска вечеро,
куд та срећа да грдне главаре
све потрова и траг им утрије;
сâм да Милош оста на сриједи
са његова оба побратима,
те би Србин данас Србом био!

Бранковићу, погано кољено,
 тако ли се служи отачаству,
 тако ли се цијени поштење?
 О Милоше, ко ти не завиди?
 Ти си жертва благородног чувства,
 воинствени гениј свемогући,
 гром стравични те круне раздраба!
 Величаство витешке ти душе
 надмашује бесмртне подвиге
 дивне Спарте и великог Рима;
 сва витештва њина блистателна
 твоја горда мишца помрачује.
 Шта Леонид оће и Сцевола
 кад Обилић стане на поприште?
 Ова мишца једнијем ударом
 престол сруши а тартар уздрма.
 Паде Милош, чудо витезовах,
 жертвом на трон бича свијетскога.
 Гордо лежи велики војвода
 под кључевма крви благородне,
 кâ малопред што гордо иђаше,
 страшном мишљу прсих надутијех,
 кроз дивјачне тмуше азијатске,
 гутајућ их ватреним очима;
 кâ малопред што гордо иђаше
 к светом гробу бесмртног живота,
 презирући људско ништавило
 и плетење безумне скупштине.

Бог се драги на Србе разљути:
 седмоглава изиде аждаја
 и сатрије Српство свеколико,
 клеветнике грдне и клевету.
 На развале царства јуначкога

ГОРСКИ ВИЈЕНАЦ

засја света Милошева правда,
окруни се слава вјековјечно
Милошева оба побратима
и лијепе ките Југовићах.

Српској капи свуд име погибе.
Постадоше лафи ратарима,
истурчи се плахи и лакоми —
млијеко их српско разгубало!
Што утече испод сабље турске,
што на вјеру праву не похули,
што се не хће у ланце везати,
То се збјежа у ове планине
да гинемо и крв проливамо,
да јуначки аманет чувамо,
дивно име и свету слободу.

Све су наше главе изабране!
Момци дивни, исто кâ звијезде;
што су досад ове горе дале,
сви падали у кржаве борбе,
пали за чест, име и слободу.
И наше су утирали сузе
вјешти звуци дивнијех гусалах.
Просте наше жртве свеколике
кад је наша тврда постојбина
силе турске несита гробница.

Што је ово ево неко доба
те су наше горе умучале,
не разлежу ратнијем клицима?
Почину ни рђа на оружје,
остаде ни земља без главарах.
Некршћу се горе усмрђеше...

Уједно су овце и курјаци,
здружио се Турчин с Црногорцем,
оца риче на равном Цетињу!
Смрад ухвати лафа у кљусама,
затрије се име црногорско,
не остаде крста од три прста!

ВОЈВОДА МИЛИЈА

Чујете ли коло како пјева?
Кâ је она пјесна изведена,
из главе је цијела народа.
И имају разлог Црногорци
на нас дићи проклету гомилу.
Не смијемо ништа започети
што би народ к витештву зажегло,
што би свете кости прађедовске
огрануло, да у гроб играју, —
а кâ гуске све нешто ћукамо.
Удри врага, не остав му трага,
али губи обадва свијета!

ВОЈВОДА СТАНКО (ЉУБОТИЊАНИН)

Имаш разлог, војвода Милија.
И дабогда траг нам се затро
кад под овом живјели марамом!
Што ће ђаво у кршћену земљу?
Што гојимо змију у њедрима?
Каква браћа, ако Бога знате,
када газе образ црногорски,
када јавно на крст часни пљују!

СЕРДАР ИВАН

Што би ово те јошт не дођоше
Озринићи, наши крајичници?

ГОРСКИ ВИЈЕНАЦ

А без њих се пословат не може;
наједно се боље разбирамо.

ВОЈВОДА МИЛИЈА

Отишли су на станак Турцима
да некакво робље мијењају;
ема сам им послâ поклисара:
тек се врате, да овамо иду,
да хитају да не дангубимо,
е овоме већ трајања није.

ДОЂОШЕ И ОЗРИНИЋИ.

ВУК ТОМАНОВИЋ

Које јаде дангубите, људи?
Погибосмо овђе чекајући,
нестаде ни арча у торбице,
а духана неста у тобоце;
врат искривих уз поље гледећи
да ако се низ њег' помолите.

СЕРДАР ВУКОТА

Хитали смо да пријед дођемо,
ма никако не могасмо брже:
но Пециреп и стари Балета
сакупили двадест тридест другах,
па у Дугу с четом западнули,
дочекали карван од Никшићах;
покољи се на друм са Турцима,
четрнаест посјечи Тураках
и узми им седамдесет коњах
и двије три ухвати робиње.
Па ни дође књига од Никшићах,
и у књизи десет побратимствах